

Bilten o tranzicionoj pravdi

Beograd, januar 2008.

Sastanak Savetodavne komisije za arhive međunarodnih sudova Ujedinjenih nacija za bivšu Jugoslaviju i Ruandu i FHP

Članovi Savetodavne komisije za arhive međunarodnih sudova Ujedinjenih nacija za bivšu Jugoslaviju i Ruandu (ACA) posetili su Beograd i razgovarali sa predstavnicima vlasti i nevladinih organizacija za ljudska prava o budućnosti arhive Haškog tribunala.

Profesor dr. Eric Ketelaar, bivši arhivist Nacionalnog arhiva Holandije, i Cecile Aptel, koja je nekada radila u Haškom tribunalu i Međunarodnom tribunalu za Ruandu, posetili su 19. decembra 2007. godine FHP.

Sastanak je deo konsultacija sa predstavnicima državnih institucija, civilnog društva i međunarodnih nevladinih organizacija koje pod vođstvom bivšeg tužioca Haškog tribunala i Međunarodnog tribunala za Ruandu, sudije Richarda Goldstonea sprovodi komitet stručnjaka. Cilj tih konsultacija je upoznavanje sa stavovima predstavnika vlasti i civilnog društva o budućnosti i smeštaju originalne dokumentacije i načinima za najbolje koišćenje arhiva u budućnosti.

Izvršna direktorka FHP iznela je dr. Ketelaaru i gospođi Aptel stav FHP da originalna arhiva Haškog tribunala treba da ostane u Hagu, gde se već nalazi ta arhiva, ali da kopije treba da budu predate državama Zapadnog Balkana. Važno je da kopijama dokumenata raspolažu nezavisne organizacije, koje će ih koristiti za pokretanje regionalnog procesa za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima, izgradnju istorijskog sećanja, promociju sudske istine i za podršku domaćim suđenjima za ratne zločine.

FHP je u junu 2007. godine počeo da lobira za ideju da postane depozitar elektronske haške arhive. Svoju ideju je predstavio specijalnom savetniku Generalnog sekretara UN za pravna pitanja, Nicholasu Michelu, i pri tom ga je upoznao sa podrškom Međunarodnog centra za tranzicionu pravdu (ICTJ), njegovog perdsednika i bivšeg

specijalnog savetnika Generalnog sekretara UN za sprečavanje genocida, Juana Mendeza.

U Srbiji se mora početi sa obrazovanjem o prošlosti. Na to je mislio FHP, kada je 2005. godine počeo sa presnimavanjem haške arhive. Danas, FHP prenetu arhivu unosi u Bazu podataka o ratnim zločinima i time stvara bazu činjenica koje će sprečiti svaki pokušaj falsifikovanja istorije i prošlosti. FHP je započeo i projekat digitalizacije dokumenta koji se trenutno u štampanoj formi nalaze u arhivu FHP.

FHP je članovima ACA predstavio Bazu podataka i arhiv FHP. Na taj dan, Baza podataka je sadržala 5.350 izjava svedoka i žrtava koje je sakupio FHP; 1.120 dokumenta Haškog tribunala koji sadrže oko 280 izjava svedoka, 400 transkripta i više od 300 dokaznih predmeta; više od 600 dokumenta domaćih i međunarodnih organizacija, kao što je lista Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK) i više od 800 dokumenta FHP, kao što su izveštaji, saopštenja itd. Arhiva FHP sadrži: 4.500 dana suđenja pred Haškim tribunalom u DVD formatu; 52.000 haških dokumenata u elektronskoj formi i oko 15.000 dokumenta u štampanoj formi; 70 dana suđenja pred Sudom za ratne zločine BiH u DVD formatu; 690 VHS kasete i 210 audio kasete koji se odnose na ratne zločine.

Predstavnici FHP su predstavili ideju o izložbi o suđenju Slobodanu Miloševiću, za koju se zalažu u saradnji sa Inicijativom mladih za ljudska prava i ICTJ. Takva izložba, zasnovana na dokumentima Haškog tribunala i dokazima koji su izvedeni za vreme suđenja Miloševiću, bila bi važna osnova za obrazovanje javnosti sa mogućim pozitivnim uticajem na sva društva Zapadnog Balkana nastala nakon raspada Jugoslavije.

Izvršna direktorka FHP posebno je istakla koliko su dokumenti koji se čuvaju u arhivi Haškog tribunala važni za utvrđivanje istine i kazivanje činjenica o ratnim zločinima u bivšoj Jugoslaviji. FHP zajedno sa regionalnim partnerima, Istraživačko dokumentacionim centrom (IDC) iz Sarajeva i Centrom za suočavanje s prošlošću - Documenta iz Zagreba trenutno organizuju konsultacije civilnog društva o mehanizmima za utvrđivanje i kazivanje

činjenica o ratnim zločinima u bivšoj Jugoslaviji koji će se privesti kraju polovinom 2009. godine, kada će regionalni partneri predstaviti preporuke civilnog društva.

Kratkoročni plan FHP-a je održavanje ekspertskeg sastanka u Beogradu, na kome će predstavnici nevladinih organizacija za ljudska prava, državnih arhiva, tužilaštva za ratne zločine i državnih institucija Srbije razgovarati o budućnosti haškog arhiva i o mogućnostima za prenošenje što većeg broja kopija u države bivše Jugoslavije.

Savetodavna komisija za arhive međunarodnih sudova UN-a za bivšu Jugoslaviju i Ruandu (ACA) trebalo bi da svoj prvi provizorni izveštaj podnese sekretarima međunarodnih sudova u prvoj četvrtini 2008. godine.

Obrazloženje potrebe za kopijama haške arhive

U februaru 2007. godine, ICTJ i Univerzitet u Zapadnom Ontariu organizovali su ekspertsku konferenciju "Planiranje strategije za rešavanje zajedničkih pravnih pitanja koja se otvaraju nakon završetka rada međunarodnih i hibridnih krivičnih sudova". U dokumentu OSJI se kaže da bi "UN trebalo... da dozvoli da u državama bivše Jugoslavije, Ruande i Sjevera Leonu jedna ili više zainteresovanih država ili organizacija budu uključene u preuzimanje "kopija arhive". (OSJI/ICLS: Residual Functions of the UN criminal tribunals of the former Yugoslavia and Rwanda and the Special Court for Sierra Leone, February 2007, 31.) Zaključci sa ove konferencije doneli su preporuku po pitanju arhive: "Kada se razmatra pitanje arhiva, posebno je bitno razmotriti pitanje njihovih lokacija. Važno je da se razmotri mogućnost različitih mehanizama koji će biti uspostavljeni, kako bi se omogućio lakši pristup javnosti arhivskom materijalu u državama gde su se zločini dogodili, da bi se tako omogućilo istraživanje i istorijsko priznavanje činjenica koje ti dokumenti donose".

U izveštaju iz avgusta 2006. godine preporuka Trudy Peterson, eksperta za arhivistiku, je da "Ujedinjene nacije treba da planiraju projekat kopiranja arhiva, koji bi zadovoljio potrebe istraživača u zemljama na koje se rad sudova odnosi. Rad na ovom projektu bi trebalo odmah da se započne, a UN bi trebalo da na njegovoj realizaciji saraduje sa institucijama iz regiona". (ICTJ/University of Western Ontario: Report:

Residual Issues Expert Meeting, February 2007, 6.)

Po pitanju bezbednosti, Peterson je istakla da: "Kopije dokumenata koji mogu slobodno da se objave mogu da se stave na raspolaganje svim korisnicima bez brige oko bezbednosnih pitanja ili potrebe da se određeni delovi dokumenata pre toga uklone (...) Ako je korišćenje kopija javnog materijala u zemljama koje nisu u geografskoj blizini Haškog tribunala korisno, onda je strategija kopiranja i deponovanja materijala veoma poželjna".

"Pristup arhivama je demokratski imperativ: Dobro organizovani i svima dostupni arhivi", po deklaraciji Saveta Evropske unije iz 2003. godine, "doprinos demokratkom funkcionisanju našeg društva..." E. Ketelaar, *The Legacy of The United Nations International Criminal Tribunal for The Former Yugoslavia*, p.32.

"Pristup ostavštini MKSJ", ističe dr. Ketelaar "je neophodan da bi se došlo do zajedničkog utvrđivanja činjenica kao baze za pomirenje i istorijske odgovornosti". Ketelaar, p. 33.

"Većinu sadržaja arhiva bi trebalo odmah učini dostupnim javnosti, dok bi ostatak trebalo učiniti dostupnim javnosti čim se reše pitanja kao što su zaštita žrtava, svedoka i poverljive informacije pružene od strane raznih izvora. Kriterijumi za to koje će informacije biti poverljive trebalo bi da se uspostave tako da što veća količina informacija bude odmah dostupna javnosti. Privilegovani pristup informacijama ne bi trebalo da ima niko osim pripadnika pravnih institucija". Christopher Keith Hall cited in Trudy Peterson, *Temporary Courts, Permanent Records*, 2005, Section V, p.1.

